

Ympäristövaliokunta

Valtioneuvoston maaseutupoliittinen selonteko

Maa- ja metsätalousvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston maaseutupoliittinen selonteko (VNS 12/2025 vp): Asia on saapunut ympäristövaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava maa- ja metsätalousvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- erityisasiantuntija Sami Tantarimäki, maa- ja metsätalousministeriö
- johtava asiantuntija Mika Ristimäki, ympäristöministeriö
- tutkimusprofessori Hilikka Vihinen, Luonnonvarakeskus
- johtaja Simo Tiainen, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- kehittämisspällikkö Johanna Niilivuo, Suomen Kylät ry
- puheenjohtaja Hanna Halmeenpää, Suomen luonnonsuojeluliitto ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Suomen Luontopaneeli
- Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti
- Metsäbiotalouden tiedepaneeli
- Metsähallitus
- Suomen ympäristökeskus
- Suomen Kuntaliitto
- Metsäteollisuus ry
- Suomen Omakotiliitto ry
- Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC rf

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- WWF Suomi

Valiokunnan lausunto YmVL 19/2026 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä selonteosta

Kolmas maaseutupoliittinen selonteko sisältää vuoteen 2040 ulottuvan vision "Kehittyvät maaseutumme - turvallisen, toiveikkaan ja kestävästi elinvoimaisen tulevaisuuden tekemisen ja poliittisten ratkaisujen ytimessä". Vision on tarkoitus toimia päätöksenteon tukena yli vaalikausien. Tavoitteena on vuoteen 2040 mennessä, että Suomessa on digitaalisesti ja fyysisesti saavutettava, taloutta uudistava ja kestävästi elinvoimainen, palveluiltaan luova, tulevaisuuteen uskova maaseutu. Maaseudun ihmisiä, yhteisöjä, kulttuuria ja yrittäjyyttä arvostetaan. Maaseutupoliittinen järjestelmä, yhteiskunnallinen maaseututieto, maaseutuvaikutusten arviointi ja siihen pohjautuva politiikka sekä jouheva hallinto vahvistavat toimijuutta maaseudulla.

Suomen alue- ja yhdyskuntarakenne on edelleen vahvasti maaseutumainen. Noin 95 prosenttia maan pinta-alasta on maaseutua, jossa asuu vakituisesti runsas neljännes väestöstä ja osa-aikaisesti yli puolet suomalaisista. Maaseuduilla toimii noin 40 prosenttia yrityskannasta ja alkutuotannosta. Maaseutu pitää sisällään haja-asutusalueita, kyliä ja taajamia, kuntia ja kaupunkeja, tuotannollisia alueita sekä merkittäviä luonto- ja kulttuuriympäristöjä. Monet kansalliset tavoitteet, kuten huoltovarmuus, elintarvike- ja energiahuolto, rakentuvat maaseudun yritystoiminnan varaan. Ilmasto- ja ympäristöpolitiikan vaikuttavuus, hyväksyttävyyys ja toimeenpano ovat sidoksissa maaseudun elinvoiman säilymiseen, maaseudun asuttavuuteen ja paikallislähtöiseen toimintaan. Ilmastonmuutoksen vaikutukset kohdistuvat erityisesti maaseudun tuotantotoimintaan ja infrastruktuuriin. Näiden vaikutusten hallinta edellyttää paikallislähtöistä varautumista. Maaseudun asuttuna pysyminen ja maantieteellisesti hajautettu tuotanto ovat myös maanpuolustuksen ja huoltovarmuuden kannalta merkittäviä tekijöitä. Valiokunta arvioi seuraavassa maaseutupoliittisen selonteon taustalla vaikuttavia valintoja ja oletuksia sekä selonteon kattavuutta erityisesti oman toimialansa näkökulmasta.

Maaseutupolitiikan lähtökohdat

Selonteon mukaan maaseutupolitiikka on osa aluekehittämisen kokonaisuutta. Se toimii rinnakkain kaupunkipolitiikan ja saaristopolitiikan kanssa. Maaseutupoliittinen selonteko kytkeytyy aluekehittämisen kansallisiin tavoitteisiin monitasoisesti, erityisesti vahvistamalla maaseutumaisten alueiden elinvoimaa, huoltovarmuutta ja kestävyys siirtymää. Maaseudun elinvoima rakentuu väestöstä, paikallisista yhteisöistä, yrityksistä ja niiden toimintaedellytyksistä. Yhteisöjen ja yritysten toimintaedellytyksiä on pyritty säilyttämään monipuolisten alue- ja maaseutupolitiikan tukitoimien avulla.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on tuotu esiin, että viime vuosikymmenet maaseutupolitiikassa on tukeuduttu ja luotettu liiaksi ohjelma- ja projektiperustaiseen maaseudun kehittämiseen. Maaseutupolitiikan toteutukseen tarvitaan uudenlainen, sektorirajoja ylittävä toimintatapa, joka kokoaa kansallisesti yhteen eri hallinnonalojen ja sektoreiden toimia yhteisten tavoitteiden kautta. Valiokunta pitää kritiikkiä osuvana, mutta kiinnittää samalla huomiota siihen, että niin aluekehityksen kuin maaseutupolitiikan rahoitus kanavoidaan pitkälti eri EU:n osarahoitteisten ohjelmien kautta. Näiden eri ohjelmien tavoitteet ja hankerahoituksen säännöt poikkeavat toisistaan. Niiden aikajänne kytkeytyy EU:n monivuotisten rahoituskehysten

Valiokunnan lausunto YmVL 19/2026 vp

jaksoihin, jotka eivät noudata kansallista hallituskausiin pohjautuvaa politikkatoimien suunnittelua ja ohjausta. Näin ollen maaseutupolitiikan valinnat eivät ole riippuvaisia yksin kansallisesta päätöksenteosta.

Asiantuntijakuulemisessa valiokunnan huomiota on myös kiinnitetty siihen, millainen on fossiilitalouden jälkeinen, huoltovarma ja ekologisesti sekä sosio-kulttuurisesti kestävä yhdyskuntarakenne. Ruuan, biotalouden, uusiutuvan energian ja puhtaan siirtymän raaka-aineet tuotetaan pitkälti maaseudulla. Ratkaisu resurssien ja maaseudun raaka-aineista tuotetun lisäarvon epätasaiseen jakautumiseen kaupunkien ja maaseudun kesken on lausunnonantajien mukaan se, että vastakkainasettelusta luovutaan. Jatkossa maaseutupolitiikassa ei pidä tarkastella maaseutuja ja kaupungeja, vaan maaseutujensa kaupungeja ja kaupunkiansa maaseutuja. Hajautettu jalostus- ja tuotantotoiminta sekä kulutuksen arvoketjut kerrannaisvaikutuksineen elvyttävät maaseutujen yritystoiminnan. Tämä lisää lausuntojen mukaan työpaikkojen tarjontaa maaseuduilla, maaseutukuntien väestön kasvua sekä mahdollistaa tasaisemman väestörakenteen saavuttamista ja tasavertaisten palvelujen tuottamista myös kaupunkikeskuksiensa ulkopuolisiin maaseututaajamiin. Valiokunta pitää tätä mielenkiintoisena, aidosti poikkihallinnollisena ja uudistavana ajattelutapana.

Asiantuntijakuulemisessa on kyseenalaistettu oletus, jonka mukaan väestö keskittyy kaupunkeihin nykyisen, fossiilitalouden valtakaudella pitkään jatkuneen trendin mukaisesti. Kestävyys- ja huoltovarmuusnäkökulmat haastavat tämän kehityksen. Valiokunta yhtyy lausunnoissa esitettyyn näkemykseen, jonka mukaan selontekoon pohjautuvaa päätöksentekoa tulee täydentää ekologisen kestävyuden kokonaisvaltaisemmalla tarkastelulla. Tarkasteluun tulee ottaa mukaan ihmisekologia. Maaseutuasuminen on kestävä vaihtoehto kaupunkiasumiselle. Ruoka tuotetaan maaseudulla. Tosiasiallisesti vallitsevista olosuhteista, toteuttamiskelpoisten vaihtoehtojen puuttuessa ei ole perusteltua irtautua pelto- ja puutarhapohjaisesta ruuantuotannosta. Ilmastonmuutoksen myötä suotuisat olosuhteet ruuantuotannolle painottuvat pohjoiseen ja nurmeen perustuvan kotieläintuotannon merkitys ruokaturvalle on tärkeä. Fossiilitaloudesta luovuttaessa on välttämätöntä palata takaisin ekosysteemeihin perustuvaan toimintamalliin. Tämä tarkoittaa tukeutumista kestävään biotalouteen. Valiokunnan näkemyksen mukaan tämä merkitsee resurssiviisasta planetaarisissa rajoissa toimivaa biotaloutta.

Selonteko korostaa paikkaperustaisten ja erilaisille alueille soveltuvien ratkaisujen tarvetta. Maaseudulla arki, asuminen, liikkuminen ja palveluiden saavutettavuus toteutuu väistämättä eri tavalla kuin tiiviimmässä kaupunkiympäristössä. Verrattuna kaupunkeihin maaseudulla kansalaisyhteiskunnalla on kriittinen rooli. Kaupunkien ja maaseudun erojen tunnistaminen ja huomioon ottaminen maankäytön, rakentamisen ja asuntopolitiikan ohjauksessa sekä ympäristö- ja ilmastotavoitteiden ohjauksessa on kriittistä ohjauksen vaikuttavuuden kannalta. Valiokunnan näkemyksen mukaan kaupunki- ja maaseutualueiden välisten erojen tunnistaminen on tärkeää. Valiokunta pitää samalla tarpeellisena, että selonteon toimeenpanossa tähdätään kokonaisvaltaiseen maaseutupolitiikkaan, jossa maaseudun ja kaupungin tiukasta erottelusta luovutaan siten, että ohjaus- ja tukitoimenpiteet täydentävät toisiaan kulloinkin kyseessä olevan maaseutu- ja kaupunkiympäristöistä koostuvan maantieteellisen alueen tarpeista käsin. Tällainen lähestymistavan muutos tarkoittaa aidosti poikkihallinnollista, tietoon perustuvaa ja paikallislähtöistä politiikkaa. Valiokunta toivoo, että maa- ja metsätalousvaliokunta tarkastelee myös tätä näkökulmaa.

Valiokunnan lausunto YmVL 19/2026 vp

Maaseutuvaikutusten arvioinnin tarve on tunnistettu jo vuoden 2009 selonteossa. Maaseutuvaikutusten arvioinnin käyttöönotto on edennyt tuon selonteon käsittelyn jälkeen, mutta valiokunnan saamista lausunnoissa on painotettu maaseutuvaikutusten arvioinnin laajempaa ja systemaattisempaa käyttöä politiikkatoimien valmistelussa. Erityisesti politiikkatoimien arvioinnissa tulee ottaa huomioon vaikutukset maaseudun lapsiin ja nuoriin. Valiokunta pitää näitä tärkeinä ja kannatettavina näkökohtina.

Kaiken kaikkiaan maaseutupoliittinen selonteko tarjoaa mahdollisuuden tarkastella kokonaisvaltaisesti maaseudun merkitystä ihmisten asuinpaikkana, yhteiskunnan keskeisten raaka-aineiden ja palveluiden tuottajana sekä kulttuuriperinnön ja luonnon monimuotoisuuden vaalimisen alustana. Maaseudun nykytilan kuvaus sisältää huolestuttavan näkymän useista yhtä aikaa vaikuttavista haastavista kehityskuluista, mutta siihen sisältyy myös hyvää tietoa maaseudun tarjoamista mahdollisuuksista. Selonteon mukaan tulevaisuuden mahdollisuuksia on tietotaloudessa, ruoka- ja metsäbiotaloudessa, kaivos- ja mineraalisektorilla, kiertotaloudessa, puhtaan energian tuotannossa ja niiden uusissa arvoketjuissa sekä ennallistamisessa. Valiokunta korostaa maaseudun kestäväen talouden ja resurssiviisaiden ratkaisujen tuomia mahdollisuuksia. Mahdollisuuksien hyödyntäminen kytkeytyy vahvasti maaseudun kykyyn ylläpitää asumisen, työn ja yrittämisen perusedellytyksiä. Tässä yhteydessä valiokunta käsittelee tarkemmin maaseudun yhteiskunnallista merkitystä, asuntokannan ja asuntomarkkinoiden tilannetta sekä maaseudun fyysistä ja digitaalista saavutettavuutta.

Maaseutu tuottaa hyvinvointia

Selonteossa todetaan, että omistajuutta, maankäyttöä ja luonnonvarojen hyödyntämistä koskeva päätöksenteko tapahtuu yhä useammin kaukana maaseudulta, mikä heikentää paikallista vaikuttamista, osallisuutta, päätösten hyväksyntää ja sitä kautta päätösten osuvuutta. Tyytymättömyyden maantiede ja maaseuduilla yleisesti matalampi luottamus julkisiin instituutioihin eivät ole irrallisia ilmiöitä, vaan heijastavat sitä, miten maaseudun näkökulmia on tunnistettu ja otettu huomioon yhteiskunnallisen päätöksenteon suunnittelussa, toimeenpanossa ja seurannassa. Tyytymättömyyden maantiede viittaa epäoikeudenmukaisuuden kokemukseen alueilla, joiden asukkaat tuntevat alueensa unohdetuksi yhteiskunnassa ja politiikassa. Vuoteen 2040 ulottuvassa visiossa halutaan nostaa maaseutu politiikkatoimien ytimeen. Tämä on perusteltu tavoite. Maaseudulla on itseisarvo. Lisäksi maaseutu tuottaa hyvinvointia ympäristön, luonnonvarojen, tuotteiden ja palveluiden muodossa. Valiokunta yhtyy asiantuntijakuulemisessa esitettyyn näkemykseen, jonka mukaan maaseudun luonnonvarojen käytöstä syntyvien hyötyjen ja mahdollisten haittojen tulee jakautua yhteiskunnallisesti ja alueellisesti oikeudenmukaisesti.

Ruoantuotannon merkitys maaseudun elinvoimalle säilyy keskeisenä myös tulevaisuudessa. Näiden välillä vallitsee tiivis riippuvuussuhde. Ruoantuotannon ohella maatalous tuottaa ratkaisuja energiantuotantoon, ravinteiden kierrätykseen ja hiilensidontaan sekä edistää arvokkaiden kulttuurimaisemien ja biologisen monimuotoisuuden säilymistä. Valiokunta nostaa tässä yhteydessä luonnon monimuotoisuuden säilyttämisen kannalta elintärkeiden perinnebiotooppien hoidon laiduntamalla. Valiokunta on käsitellyt perinnebiotooppien merkitystä ja hoidon tilaa useampaan otteeseen ja selvittänyt asiaa kattavasti omasta aloitteestaan (YmVL 15/2025 vp — O 29/2025 vp). Lausunnossaan valiokunta käsittelee laidunnuksen toteuttamisen haasteita. Myös suurpedot voivat vaikuttaa laidunnukseen. Maaseudun

Valiokunnan lausunto YmVL 19/2026 vp

mahdollistaman luontohyvinvoinnin merkitys on selonteossa tuotu esille, mutta sitä on käsitelty niukasti. Luonnon virkistyskäyttöön perustuva luontomatkailu ja maaseutumatkailu voivat olla merkittäviä elinvoimatekijöitä erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomessa. Metsästys, kalastus, luonnontuotteiden keräily ja retkeily kuuluvat olennaisena osana suomalaiseen kulttuuriin ja luontosuhteeseen. Kansallispuistot ovat tärkeä osa paikallista aluetaloutta. Metsähallituksen luontopalveluiden käyntikohteilla on koettu olevan tärkeä rooli luontomatkailulle ja ne sijaitsevat usein alueilla, joilla ei ole juuri muita julkisia palveluita.

Metsätalous ja metsäteollisuus ovat keskeisiä maaseudun elinvoimatekijöitä. Niillä on myös suuri merkitys Suomen kansantaloudelle ja huoltovarmuudelle sekä fossiilitaloudesta irtautumisen kestävyysmurroksen toteutumiselle. Tähän nähden metsätalous ja metsäteollisuus saavat varsin vähän huomiota maaseutupoliittisessa selonteossa. Valiokunnan saamista lausunnoissa on tuotu esiin, että metsäteollisuuden raaka-aineesta noin yli 90 % peräisin suomalaisista metsistä. Metsäteollisuuden tuotteilla on poikkeuksellisen suuri kotimaisen arvonlisän osuus yli 70 prosenttia viennin bruttoarvosta. Niistä saatujen vientitulojen merkityn on Suomelle suurempi kuin missään muussa Euroopan maassa. Kantorahatulot muodostavat maaseudulla monille keskeisen tulonlähteen, ja metsien hoidon sekä puunkorjuun talousvaikutukset kohdistuvat pääosin maaseutualueille. Teollisuuden hankintaketju työllistää paikallisesti eri puolilla Suomea, mikä mahdollistaa elämisen ja työskentelyn myös harvaanasutulla alueella. Suoran työllisyysvaikutuksen lisäksi metsätalouden arvoketjussa syntyy välillisesti lisää työpaikkoja ja toimeentuloa.

Valiokunta yhtyy selonteon näkemykseen maaseudun roolista uusiutuvan energiantuotannon mahdollistajana. Maaseutualueilla on tärkeä rooli maantieteellisesti ja eri teknologioiden suhteen hajautetulle energiantuotannolle. Selonteon tavoin valiokunta korostaa biokaasutuotannon potentiaalia ja kasvumahdollisuuksia. Biokaasu on joustavaa, uusiutuvaa kotimaista energiaa, jonka tuotanto edistää ilmastotavoitteita, ravinteiden kierrätystä, vesiensuojelua sekä paikallis- ja aluetaloutta. Biokaasun tuotanto on kuitenkin vielä vähäistä Suomessa. Nykyinen tuotanto on vuositasolla alle yhden terawattitunnin. Teknistaloudellinen potentiaali on jopa 10–11 terawattituntia. Valiokunta kannattaa selontekoon sisältyvää suositusta, jonka mukaan mahdollistetaan paikalliselle tasolle skaalautuvat kiertotalouden mallit ja hajautetut energiayhteisöt tukemaan maaseudun talouden rakenteiden uudistamista, kestävästä kehitystä ja huoltovarmuutta. Tätä voidaan edistää esimerkiksi tukemalla investointeja uusiutuvaan hajautettuun energiantuotantoon, kuten biokaasuun, aurinkoenergiaan ja energian varastointiin osana maatalouden ja elintarviketuotannon symbiooseja ja hajautettuja energiayhteisöjä.

Selonteossa tarkastellaan kolmoiskriisiä maaseudun näkökulmasta. Kolmoiskriisillä tarkoitetaan tässä ilmastonmuutoksen, luontokadon sekä maaperän ja veden laadun heikkenemisen muodostamaa ekologisten kriisien kokonaisuutta, joka haastaa erityisesti maaseudun toimintakykyä ja ekosysteemipalvelujen kestävyttä. Selonteon tarkastelu painottuu lähinnä nykyisiin ohjelmiin ja toimiin (esimerkiksi Helmi-ohjelma). Valiokunnan saamista lausunnoissa korostetaan, että maaseudulla on suuri potentiaali kolmoiskriisiä koskeville ratkaisuille. Potentiaalinen hyödyntäminen kuitenkin vaatii johdonmukaista politiikkaa ja oikeudenmukaisia prosesseja, joissa tunnustetaan maaseutujen toimijat ja toimintaympäristöt. Maaseutubarometrin mukaan yli 70 prosenttia kansalaisista kokee, etteivät ilmastotoimet kohtele maaseutua ja kaupunkia yhdenvertaisesti, ja että ilmastotoimet tekevät maaseudulla liikkumisesta hankalaa.

Valiokunnan lausunto YmVL 19/2026 vp

Maaseudun väestön keskuudessa ilmaston muutos herättää huolta, mutta vielä enemmän koetaan huolta omasta jaksamisesta, terveydestä, tulevaisuuden epävarmuudesta ja yhteiskunnan ilmapiiristä. Valiokunta korostaa kestäväen biotalouden, ravinnekierrätyksen ja perinnebiotooppien hoidon tarjoamia malleja esimerkkeinä ratkaisuisista, jotka soveltuvat onnistuneesti yhteen ilmastotoimien, luontokadon ehkäisyn ja luonnonvarojen kestäväen käytön sekä elinkeinojen tarpeita. Myös luonnon ennallistamisen työllisyysvaikutukset kohdistuvat usein maaseudulle ja esimerkiksi virtavesien vapauttaminen lisää maaseudun vetovoimaa.

Maaseutu asuinympäristönä

Maaseutu asuinympäristönä on muutoksessa. Maaseudun rakennemuutosta syventää keskeisen kansallisuusomaisuuden ja kansalaisten arvokkaimman varallisuuserän eli asuntojen arvojen lasku. Maaseutupoliittisen selonteon mukaan monissa maaseututaajamissa asuntojen hinnat ovat laskeneet. Asuntojen kysyntä on alhainen ja asunnoista on ylitarjontaa. Vakuusarvot ovat alhaiset. Asuntokanta ikääntyy, sillä uutta asuntorakentamista on vähän, eikä peruskorjauksiin ryhdytä. Peruskorjauksen kustannukset ovat usein asunnon markkinahintaa korkeammat, ja alhaiset vakuusarvot vaikuttavat rahoituksen saatavuuteen. Tämä kehitys koskee maaseutujen taajamien asuntokantaa ja asumista maaseuduilla laajasti. Samalla maaseudun väestö ikääntyy ja yksinasuminen yleistyy myös maaseudulla. Ikääntyminen edellyttää esteetöntä asuntokantaa. Tämä johtaa tilanteeseen, jossa asuntokanta ja asukkaiden tarpeet eivät kohtaa.

Asiantuntijakuulemisissa on tuotu esiin väestörakenteen muutoksen vaikutukset. Valtaosassa Suomea väestö vähenee. Asuntojen vajaakäyttöisyys ja tyhjeneminen voimistuvat. Yhdyskuntarakenteen toimintojen kantokyky laskee sekä infrastruktuurin vajaakäyttöisyys kasvaa. Maaseutu on tyypillisesti pientalovaltaista aluetta. Kuitenkin arviolta kolmannes Suomen 90 000 asunto-osakeyhtiöistä sijaitsee alueella, jossa kiinteistöjen alhainen hintataso muodostaa haasteen peruskorjauksen järjestämiselle. Myös kunnan rakennusten välttämätön korjaaminen jää toteuttamatta. Tilanne korostaa suunnitelmallisen kiinteistönpidon tärkeyttä ja ennakkovarautumista rahoitustarpeisiin.

Omistusasuminen on huomattavasti yleisempää maaseutumaisilla alueilla kuin kaupunkialueilla. Yleisesti asutaan omistusasunnoissa ja pientaloissa, joista osa on jo muuttunut kakkos-, kolmos- tai loma-asuntokäyttöön. Vuokra-asuntomarkkinat eivät ole kehittyneet koko 2000-luvulla. Suurin haaste maaseudun näkökulmasta kohdistuu omakoti- ja rivitalokiinteistöihin heikon väestö- ja talouskehityksen alueilla. Maaseutujen rakennettuun ympäristöön kuuluu yhä enemmän tyhjiä, autioituneita rakennuksia, joiden purkamiseen ei ole varaa. Taustana on se, että osaa asuinrakennuskannasta ei ole taloudellisesti perusteltua korjata teknisen vanhenemisen mukaisesti tulevina vuosina. Purkamista tarvitaan autioitumisen välttämiseksi. Selonteon mukaan asuntokanta myös sopeutuu uuteen kysyntään. Väestöpohjaltaan ohenevien alueiden taajamissa korostuvat sopeutuminen voimistuvaan asuntojen tyhjenemiseen, vajaakäyttöön sekä kausiluonteisuuteen. On nähtävissä, että monet vakituiseen asumiseen tarkoitetut omakotitalot voivat muuttua loma-asunnoiksi taikka kakkos- tai kolmoisasunnoiksi. Lyhyt vuokrauksen merkitys tulee kasvamaan.

Edellä kuvattua taustaa vasten maaseudun asuntokannan ikääntyminen ja korjaustarpeet edellyttävät kohdennettuja ratkaisuja. Valiokunnan saamista lausunnoissa on tuotu esiin, että

Valiokunnan lausunto YmVL 19/2026 vp

asumispolitiikan konkreettiset keinot painottuvat edelleen pääosin kaupunkimaisiin ratkaisuihin. Kuitenkin asumisen kohtuuhintaisuus, turvallisuus ja terveellisyys on yhtä tärkeää turvata alueilla, joilla markkina ei toimi. Näillä alueilla heikot vakuusarvot estävät välttämättömien perus- ja energiatehokkuuskorjausten tekemisen. Rakennuskantaa on kehitettävä ja hallittava suunnitelmallisesti. Tämä merkitsee myös sitä, että purkaminen on käytössä viimesijaisena keinona, ja puretun rakennuksen osat ja purkumateriaali voidaan hyödyntää. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että selonteon mukaan on tärkeää edistää rakennuskannan osalta pitkän aikavälin korjausrakentamisen strategisia toimia ja asuntopolitiikassa purkuavustusten hyödyntämistä vastuullisen purkamisen edistämiseksi sekä tyhjenevien kerrostalojen osalta taloyhtiöiden hallittua alasajoa asunto-osakeyhtiölain uudistamisen kautta (sivu 114).

Valiokunta on kulttuuripoliittista selontekoa käsitellessään (YmVL 2/2025 vp — VNS 8/2024 vp) pitänyt kestävyuden näkökulmasta tärkeänä, että olemassa oleva rakennuskanta säilyy käytössä ja arvokkaan rakennusperinnön säilyttämisestä huolehditaan myös yhteiskunnan voimin. Kuten maaseutupoliittisessa selonteossa todetaan, maaseudulla sijaitsee suuri määrä rakennuksia, jotka ovat osa Suomen kulttuuriperintöä. Näitä ovat esimerkiksi vanhat maatilat, kartanot, koulut ja kirkot. Niillä on arvoa myös laajemmin paikallisen ja alueellisen identiteetin, kylämaisemien, matkailun ja yrittäjyyden kannalta. Niiden säilyttäminen ja hyödyntäminen voi tukea paikallista ja alueellista elinvoimaa. Samalla se vaatii resursseja ja suunnitelmallista hoitoa. Maaseutupoliittisessa selonteossa ei kuitenkaan ehdoteta toimenpiteitä kulttuuriperinnön suojeluun tai rakennetun kulttuuriympäristön säilyttämiseen. Selonteossa paikallisella kulttuuriperinnöllä kuitenkin todetaan olevan maaseudun veto- ja pitovoimaa vahvistava vaikutus. Kulttuuriperintö luo juuria ja vahvistaa paikallisuutta. Valiokunta korostaa kulttuuriperinnön säilyttämisen valtakunnallista ja paikallista merkitystä.

Valiokunta nostaa esiin asumisen monipaikkaisuuden tuomat mahdollisuudet maaseudun elinvoiman säilyttämisen kannalta. Vapaa-ajan asukkaat käyttävät paikallisia palveluja ja infrastruktuuria. Asumisen monipaikkaisuus on pysyvä ja varsin merkittävä osa suomalaista kulttuuria. 2020-luvulla yleistynyt etätyömahdollisuus vahvistaa entisestään tätä kehitystä. Maaseutuasuminen on haluttua, eikä sen kiinnostavuus ole laskussa etenkin nuorten keskuudessa. Selonteossa nostetaan esiin EU:n tulevan rahoituskauden koheesipolitiikan ja aluekehittämisen periaate, joka suojaa oikeutta jäädä kotiseudulle (Right to Stay). Valiokunta pitää tärkeänä, että tämän periaatteen toteuttamiseksi löydetään konkreettisia ratkaisuja monipaikkaisuuden vahvistamisen ja maaseutuasumisen mahdollistamisen avulla.

Palveluiden saavutettavuus

Palveluiden saavutettavuus, liikenneyhteydet ja tietoliikenneyhteydet on tärkeä osa maaseudun säilyttämistä vetovoimaisena asuinympäristönä. Asiantuntijakuulemisessa tämä on noussut erääksi keskeiseksi tekijäksi, kun maalle muuttoa toivovat henkilöt arvioivat mahdollisuuksiaan toteuttaa toiveensa. Selonteon mukaan palveluverkkomuutoksilla, fyysisten palvelupisteiden etäännyttämisellä ja palveluiden sähköistymisellä sekä infrastruktuurin kunnolla ja toimivuudella on suoria vaikutuksia maaseuduilla asuvien ihmisten mahdollisuuksiin käyttää palveluja, hoitaa asioitaan ja ylläpitää toimintakykyään sekä sosiaalisia suhteitaan. Vaikutuksia kohdistuu myös yrittäjien toimintaedellytyksiin sekä elinkeinojen kehittämiseen laajemmin. Valiokunta yhtyy näihin havaintoihin.

Valiokunnan lausunto YmVL 19/2026 vp

Selonteossa esitetään keinoja, joita on käytettävissä palveluverkon säilyttämiseen ja kehittämiseen. Ratkaisuja kuvataan suosituksen 10 yhteydessä: Mahdollistetaan maaseutujen asuttavuus parantamalla peruspalveluiden saatavuutta sekä varmistamalla ihmisten ja yhteisöjen kuuleminen ja osallistuminen hyvinvointialueilla. Yhtenä keinona on laatia poikkihallinnollinen ja kokonaisvaltainen palveluverkkoanalyysi. Palveluverkkoanalyysissä tunnistetaan maantieteelliset ulottuvuudet sekä erityisesti maaseutumaisia alueita koskevat liikenne- ja energiaköyhyyden ja digisyrjäytymisen ilmiöt, väestön ikääntyminen, jatkuvasti alhaisempi sosioekonominen asema sekä vähemmistökieliryhmät. Sen avulla mahdollistetaan maaseutumaisille alueille soveltuvia ratkaisuja ja kokeiluja. Selonteossa suosituksen 14 yhteydessä lueteltuihin toimenpiteisiin kuuluu kyläkauppatuen turvaaminen ja laajentaminen tunnistuen samalla ilmastotavoitteet ja varautumisen tarve. Valiokunta kiinnittää huomiota myös kielellisten oikeuksien toteutumiseen palveluiden tarjoamisessa. Ruotsinkielisten maaseutualueiden asukkaille on myös jatkossa taattava palvelut heidän omalla äidinkielellään, ja suomenruotsalaisen kulttuurin säilyttäminen on keskeinen osa elävää ja monimuotoista maaseutua.

Selonteon mukaan tavoitteena on vahvistaa kestävästä liikkumisesta, liikenteen ja logistiikan edellytyksiä maaseutumaisilla alueilla (suositus 2). Toimiva liikennejärjestelmä on kotitalouksien, yritysten ja maaseutualueiden elinvoiman keskeisiä peruspilareita. Maaseutualueiden pitkät etäisyydet, tiestön kunto, rajalliset joukkoliikenneyhteydet ja yksityisautoilun välttämättömyys ovat haasteena kestävästä liikennejärjestelmän saavuttamiseen. Asiantuntijakuulemisissa on tuotu esiin, että esimerkiksi Ruotsissa aiotaan lievittää liikenneköyhyyttä sosiaalisen ilmaston avulla. Ruotsi on tunnistanut juuri maaseutualueet alueiksi, joilla kärsitään liikenneköyhyydestä ja tarvitaan kohdennettuja toimia. Selonteossa ehdotetaan suosituksen 2 yhteydessä, että sosiaalisen ilmaston käyttöä koskevassa suunnitelmassa otetaan huomioon erityisesti maaseutua koskeva liikenneköyhyys. Valiokunta pitää tärkeänä, että maaseudun saavutettavuuteen ja vetovoimaan pyritään vaikuttamaan käytettävissä olevin keinoin.

Valiokunnan saamista lausunnoissa toivotaan konkreettisia keinoja tiestön kunnan parantamiseen. Vähäliikenteisiä teitä on yli 50 000 kilometriä ja niiden kunnossapito ei ole mahdollista nykyisellä rahoituksella. Lähivuosien haasteena ovat vähäliikenteisten teiden ohella erityisesti sillat, joiden korjaustarpeet lisääntyvät vuosi vuodelta. Tiestön heikon kunnan vaikutukset korostuvat alueilla, jossa vähäliikenteistä verkkoa on paljon, kuten itäisessä Suomessa. Valiokunta korostaa, että riittävän hyväkuntoinen tieverkko on edellytys maaseudun väestön ja yritysten toiminta- ja asiointimahdollisuuksien säilymiselle, maaseudun luonto hyvinvointipalveluille ja vapaa-ajan asumiselle. Asialla on myös kansantaloudellista merkitystä. Tieverkon riittävä kunto mahdollistaa muun muassa metsätalouden harjoittamisen ja metsäbiotaloudelle välttämättömät ympärivuotiset puuntoimitukset. Maaseudun tieverkolla mukaan lukien yksityistieverkosto on merkitystä myös turvallisuus- ja maanpuolustusnäkökulmasta sekä metsäpalojen nopeissa sammutustöissä.

Selonteon mukaan tavoitteena on varmistaa kansalaisten ja alueellinen yhdenvertaisuus digitalisaatiotavoitteiden saavuttamiseksi (suositus 1). Valiokunnan saamista lausunnoissa kiinnitetään huomiota mobiiliverkkojen toimivuuteen. Tällä on välittömiä vaikutuksia asiointiin ja palveluiden tarjontaan. Suomessa on käytössä 2G-, 4G- ja 5G-tekniikoilla toimivia

Valiokunnan lausunto YmVL 19/2026 vp

matkaviestinverkkoja. 3G- verkon poistuminen käytöstä ennen riittävää korvaavuutta näkyy hankaloituneina datayhteyksinä ja suurina katvealueina. Tämä vaikeuttaa kaikkea toimintaa syrjäseutualueilla. Selonteossa syrjäseutujen mobiiliyhteyksiin liittyvät puutteet jäävät kuitenkin valitettavan vähälle huomiolle. Valiokunta katsoo, että myös näihin ongelmiin tulee puuttua selonteon toimeenpanossa.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Ympäristövaliokunta esittää,

että maa- ja metsätalousvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 27.5.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Jenni Pitko vihr
varapuheenjohtaja Pinja Perholehto sd
jäsen Pauli Aalto-Setälä kok (osittain)
jäsen Marko Asell sd
jäsen Petri Huru ps
jäsen Vesa Kallio kesk
jäsen Mai Kivelä vas
jäsen Hanna Kosonen kesk
jäsen Johan Kvarnström sd
jäsen Karoliina Partanen kok
jäsen Jorma Piisinen ps
jäsen Merja Rasinkangas ps
jäsen Tere Sammallahti kok
jäsen Sara Seppänen ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Susanna Paakkola